

TALOUSARVIO VUODELLE 2025 TALOUSSUUNNITELMAN LAADINTAOHJEET 2026 – 2027

Kuntalain määräykset

Kuntalain 110 § mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voida jättää talousarviosta pois. Talousarviossa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä. Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Menettely on perusteltu silloin, kun tehtävä rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoituksella. Myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu kyseiseen tehtävään kohdistuvista tuloista, bruttoperiaate on ensisijainen, vaikka tulojen määrä olisi merkittävä. Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisenä tulojen ja menojen erotuksena. Tämä on tarkoituksenmukaista tehtävissä, jotka rahoitetaan pääosin palvelujen myynti- ja maksutuloilla.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Yleistä

Kuntaliiton pääekonomistin mukaan kuntatalouden talousnäkymät heikkenivät rajusti kevään kuntatalousohjelman tuoreessa kehitysarviossa. Keskeisin syy heikentyneen talousnäkymän taustalla on kuntien odotettua voimakkaammin nousseet menot viime vuosina. Rumaa jälkeä kuntien talouteen tekevät myös tarkentuneet sote-siirtolaskelmat ja niiden vaikutukset kuntien tuloihin.

Kuntakentän taloushaasteita lisää kehyskaudella se, että monien päätösten talousvaikutukset tulevat aikanaan poikkeamaan julkisen talouden suunnitelmasta. Osa säästöjen kohdentumisista päätetään vasta loppuvuoden aikana. Lisäksi positiivisen yleiskuvan taustalla väijyy yhä myös se uhka, että uusia sopeutustoimia, mahdollisesti myös kuntien kukkarosta, voidaan tarvita, jos nyt linjatut säästöt eivät realisoitukaan tällä hallituskaudella. Tai hallituksen todelliset säästöt voivat myös realisoitua odotettua pienempinä

Isoimmat poikkeamat julkisen talouden suunnitelman arvioista tulevat mitä todennäköisemmin aiheutumaan TE-palvelu-uudistuksesta ja normien purun todellisista vaikutuksista. Vuosina 2025–2027 valtion toimien yhteisvaikutusta

pienentävät myös sote-uudistukseen liittyvät määräaikaiset täsmätykset ja takaisinperinnät. Nämä leikkaavat kuntien rahoitusta kyseisinä vuosina noin 230 miljoonalla eurolla.

Toisin kuin sote-uudistuksen kohdalla, ensi vuoden alussa käynnistyvä TE-palvelu-uudistus on jo alkuvaiheessa aliresursoitu. Kun sote-uudistuksessa kuntien siirtyvien kustannusten määrä tarkistettiin ja oikaistiin hyvinkin pikkutarkalla otteella niin TE-uudistuksessa kunnille myönnettävä rahoitus perustuu valtion talousarviossa siirtyvien tehtävien budjetoituun määrärahaan. Tämä määräraha on erilaisissa säästöpainneissa laskenut jo pitkään ja kehysriihessä määrärahoihin kohdennetaan lisäleikkauksia.

Alikompensointia tapahtuu myös työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajenemisen puolella, sillä työttömyys on lisääntymässä vuoden 2024 aikana. Kuntakompensaatio perustuu vuoden 2023 työttömyystilanteeseen.

Kuntien normien purun mittaluokka lienee kohdallaan, mutta normien kevennysohjelman täysimääräinen toteutus ja toimeenpano jo vuoden 2025 alusta lähtien on epärealistista. Riskinä on, että kuntien menot pysyvät kasvu-uralla, mutta normien keventämisohjelmasta jäävät käteen vain laskennallisten säästöjen rinnalle kohdistetut ennakkolliset valtionosuuksien vähennykset.

Petteri Orpon hallituksen useat säästöt perustuvat siihen, että valtionavustusten, kehittämishankkeiden tai muiden budjetoitujen toimintojen määrärahoja leikataan. Lisätuloja voidaan hakea myös korottamalla palvelujen arvonlisäverokantaa. Näin tapahtuu esimerkiksi sivistystoimen valtionavustusten tai liikennehankkeiden leikkauksissa, maksuttoman oppimateriaalin rajaamisessa 18 ikävuoteen tai henkilökuljetusten ja kulttuuripalvelujen alennetun arvonlisäverokannan korotuksessa. Tavoitellut säästöt eivät realisoitu julkisessa taloudessa oletetun suuruisina, jos kunnat kasvattavat omarahoitusosuuttaan ylläpitääkseen palvelutasoa kunnassa.

Julkisen talouden suunnitelman vaikutusarviot ovat joiltakin osin myös huomattavan teoreettisia. Esimerkiksi työttömyysturvaan, asumistukeen tai kotoutumisen määrärahoihin on tällä hallituskaudella esitetty lukuisia muutoksia. Julkisen talouden suunnitelmassa toimien yhteisvaikutus arvioitiin lähelle nollaa. Lakiuudistusten pidemmän aikavälin ristikkäisvaikutukset ja yhteisvaikutus kuntien perustoimeentulotuen menoihin on kuitenkin mahdotonta arvioida luotettavasti. Arvioiden mukaan perustoimeentulotuen tarve lisääntyy vuoteen 2027 mennessä 914 miljoonalla eurolla (kasvu 25–30 %). Tämä on valtava summa, joka voi realisoitua erisuuruisena monen eri syyn takia. Lisäksi arviota ehkäisevästä ja täydentävästä toimeentulotuen tarpeesta ei ole pystytty tekemään. Epävarmuus on valtavaa.

Säästöjen etsiminen on aina vaikeampaa kuin uusien palvelujen säätäminen. Kuntaliitto tukee kuntia ja hallitusta säästöjen etsimisessä. Selvää kuitenkin on jo tässä vaiheessa, että hallituksen toimien yhteisvaikutus kuntiin tulee kutistumaan julkisen talouden suunnitelman arvioista. Tilanne on kuitenkin ihan kohtuullinen, jos toimien yhteisvaikutus olisi lopulta neutraali.

Kuntaliiton yhteenvedon mukaan kuntien valtionosuuksien kokonaispotti kasvaa noin 419 miljoonaa euroa 3,34:stä 3,76 miljardiin euroon (yhteen desimaaliin pyöristys johtaisi harmillisesti lähes 100 miljoonan virheeseen). Asukasta kohti laskettuna valtionosuudet (ja verotulomenetysten korvaukset) ovat tänä vuonna 603 € ja ensi vuonna 674 € (+71 €). Asukasluku on kummassakin t-2 eli tämän vuoden valtionosuudet per asukas lasketaan vuoden 2022 lopun tilanteella ja ensi vuosi taas vuotta tuoreemmilla tiedoilla.

Valtionosuuksiin tulee melko suuria muutoksia. TE-uudistus tuo lisärahoitusta kaikille ja kunnille yhteensä 823 miljoonaa - tietysti myös kustannuksia tulee lisää. Tästä

huolimatta monen kunnan valtionosuudet jopa pienenevät tähän vuoteen verrattuna. Rakenteellinen muutos tulee verotulomenetysten korvauksiin, joiden taso putoaa tähän vuoteen verrattuna 307,5 miljoonaa euroa. Ensi vuodesta alkaen kunnallisvero tuottaa enemmän, kun ansiotulovähennys kunnallisverotuksesta poistuu ja verotulomenetyksiä on sitten vastaavan verran vähemmän tarvetta kompensoida. Tämän muutoksen pitäisi olla siis kunnalle nollasummapeli.

Vuoden 2025 ja suunnitelmakauden kunnan ja liikelaitoksen talousarvioiden tulojen ja menojen tulee olla yhteensä tasapainossa ja koko kunnan tilikauden tuloksen pitää olla vähintään 0 euroa. Eikä alijäämää saa kertyä taseeseen. Investointien tulee tukea käyttötalousmenojen pienentämistä.

Toimielimien on vuoden 2025 talousarvioehdotuksessa kiinnitettävä erityistä huomiota toiminnan taloudellisuuteen ja tuottavuuteen, koska verotulojen ja valtionosuuksien määrä talousarviovuodelle on vielä epävarma. Lopullinen varmuus valtionosuuksista saadaan, kun tiedämme syksyn hallitusohjelman lopulliset vaikutukset kuntien talouteen. Kunnan toiminnan painopiste on muuttunut opetus- ja varhaiskasvatuspalveluihin.

lin kunnan ja koko kuntakonsernin talousarvioissa on huomioitava kunnan strategian lisäksi myös resurssiviisauden tiekartta ja Meidän li-hyvinvointimalli. Talousarvio osana toimintasuunnitelmaa on valtuuston keskeinen toiminnan ohjausväline ja kokonaistalouden suunnitelma. Talousarviossa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Talousarviovuodelle myönnetyt määrärahat ovat sitovia valtuustoon nähden erikseen hyväksytyllä sitovuustasolla. Pääsääntöisesti **tulot, menot ja netto** ovat sitovia tasoja.

Toiminnalliset tavoitteet ovat palvelutuotannon vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavia, mitattavissa tai muuten todennettavissa olevia määrällisiä ja laadullisia tunnuslukuja. Toiminnallisilla tavoitteilla tulee olla resurssiyhteys ja ne kuvaavat talousarviovuoden toiminnan painopistealueita. Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen raportoidaan tilinpäätöksessä ja ne ovat valtuuston nähden sitovia eriä.

Kunnanvaltuusto hyväksyy talousarviokäsittelyssä merkittävien toimintaan myönnettyjen valtionavustusten ja hankkeiden meno- ja tuloarviot, jotka sisältyvät toimialojen talousarviolukuihin. Lauta-/johtokunta antaa luvan kesken talousarviovuotta alkaville merkittävillä hankkeilla, joihin on saatu rahoituspäätös talousarviovuoden aikana ja joihin ei ole lisämääräraharavetta. Hankkeet, joihin tarvitaan lisämäärärahaa pitää hyväksyttää kunnanvaltuustossa määrärahamuutoksena. (Erillinen ohje)

Taloussuunnitelmaa v. 2026-2027 ei hyväksytä sitovana vaan ohjeellisena.

Osallistuva budjetointi

Kuntalain 5 luku 22 § mukaan kuntalaisten mahdollisuus osallistua kunnan talouden suunnitteluun voi tapahtua esimerkiksi avaamalla suunnittelua sähköisissä sovelluksissa, hyödyntämällä vuorovaikutteisia menetelmiä, esimerkiksi niin sanottua osallistuvaa budjetointia. Siinä kunta ja alueen asukkaat suunnittelevat ja päättävät systemaattisella prosessilla siitä, mihin kohteisiin tietyt varat käytetään. Osallistuvaa budjetointia käyttämällä voidaan lisätä asukkaiden ja viranomaisten välistä vuorovaikutusta, avointa keskustelua, asukkaiden tietämystä sekä valmistelun ja päätöksenteon avoimuutta. Osallistuva budjetointi voi olla väline tunnistaa asukkaiden tarpeita ja tuoda ne osaksi päätöksentekoa.

Kohdennetaan osa avustuksiin varatuista määrärahoista osallistuvan budjetoinnin määrärahaksi.

TALOUSARVIOLAADINTA-AIKATAULU VUODELLE 2025

Talousarvion pitää olla kokonaisuudessa valmis ja valtuuston käsittelyssä 9.12.2024. Kunnanhallitus käsittelee 14.10.2024 kunnallis- ja kiinteistöveroproositit sekä alustavan talousarvion ja tekstit. Kunnanvaltuuston ensimmäisessä alustavassa käsittelyssä on talousarvio 28.10.2024. Tällöin voidaan käsitellä samalla kertaa talousarviota, tekstit ja päättää veroproositit. Lopullinen talousarvio käsitellään hallituksessa 2.12.2024 ja hyväksytään valtuuston kokouksessa 9.12.2024.

Vesiliikelaitoksen on annettava kiinteistö ja ympäristötekniisille palveluille tieto mahdollista vesi- ja jätevesimaksujen korotuksista.

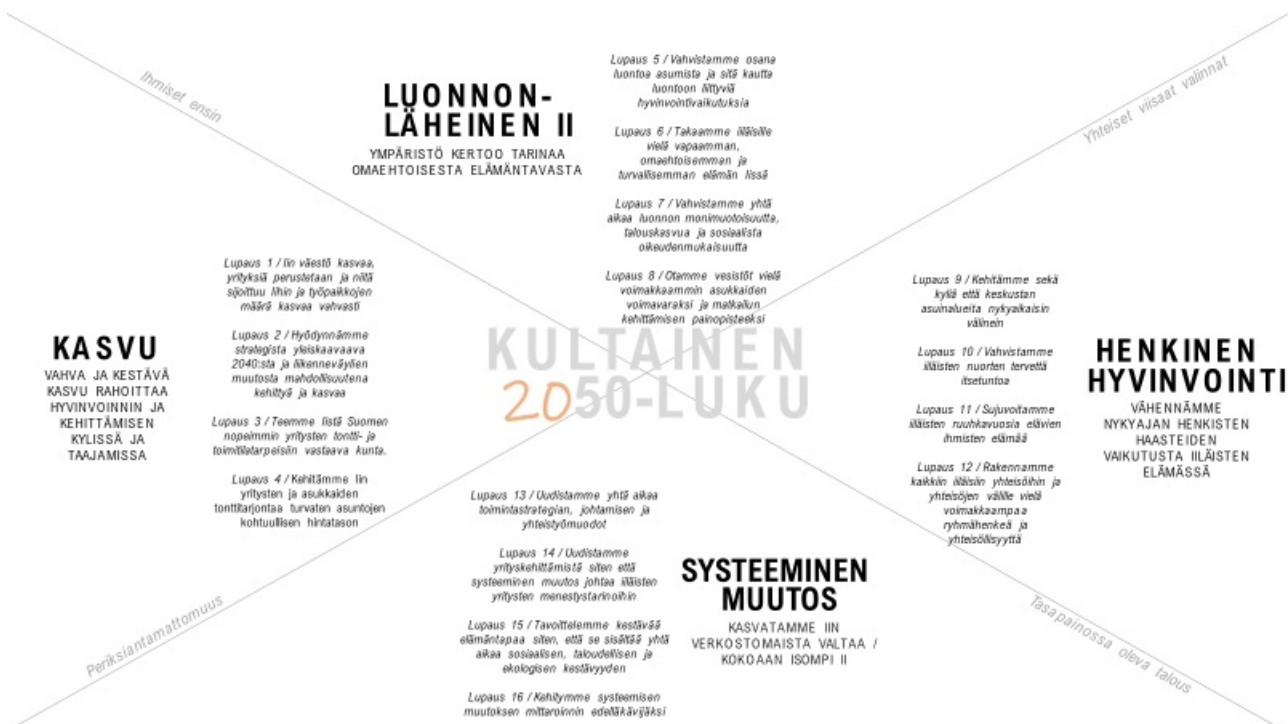
Toimialojen ja liikelaitoksen tulee ennen lauta- ja johtokuntien päätöksentekoa käydä hallinto- ja talousjohtajan sekä talousosaston kanssa keskustelut valmisteilla olevista lauta- ja johtokuntaesityksistä. Talousarvioesitykset tallennetaan Opiferus – taloudensuunnittelu -ohjelmaan. Materiaalin saatuaan talousosasto kokoaa talousarvioesityksistä yhteenvedon.

Talousarvion laadintaperiaatteet

Kunnanhallitus käsittelee kunnanjohtajan ja toimialojen esittämän talousarvion, jonka perusteella saadaan koko kunnan talousarvioesitys. Toimintojen ja palveluiden vaihtoedot pitää tarkastella ja kaikki vaihtoehtoiset ja edullisimmat tuotantotavat on tutkittava ja niihin siirtymisestä on esitettävä suunnitelma talousarviossa.

Kuntastrategia ja Resurssiviisuus li –tiekartta

Talousarvion laadinnan on perustuttava kuntastrategiaan ja Resurssiviisuus li-tiekartta sekä Meidän li-hyvinvointimalli on huomioitava myös laadinnassa. Alla lyhyt kuvaus kuntastrategiasta.

Toiminnalliset tavoitteet

Strategisissa tavoitteissa on pääpaino kasvussa. Jonka pohjalta toimialueet suunnittelevat itse strategiset mittarit sekä resurssiviisaus li –tiekartan mukaiset toimintaa ohjaavat mittarit ja tavoitteet sekä riskikartoituksen. Meidän li-hyvinvointimallin tavoitteet ovat läpileikkaavia koko kunnan toimialoilla. Strategian ja Resurssiviisauden tiekarttaan lisätään talousarviovuodelle toiminnallisten tavoitteiden lisäksi eurotavoitteita. Mittareihin pitää kiinnittää erityisesti huomiota.

Tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä. Mittarit voivat olla määrällisiä ja laadullisia. Mitattavat tavoitteet asetetaan kuntastrategian mukaisille eri osa-alueille talousarviossa kattaen niin lyhyen kuin pidemmänkin aikavälin. Mittareiden määrittelyssä tulee ottaa huomioon kunnan energiatehokkuussitoumukset. Tavoitteilla tulisi olla positiivisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin sekä kunnan elinvoimaisuuteen.

Mittaaminen on mahdollista konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä, mutta mittarit voivat olla myös määrällisiä tai laadullisia. Määrälliset mittarit perustuvat usein tilastoihin, jotka ovat yksiselitteisiä, mutta laadullisella mittarilla saadaan usein laajempi käsitys mitattavasta tehtävästä tai palvelusta. Toimielinten kokonaistavoite voidaan pilkkoa yksikkötason tavoitteiksi, jotka edesauttavat kokonaistavoitteen toteutumista.

Asetettavat tavoitteet tulee kohdistaa olennaisiin toimintoihin, jolloin ne ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten toiminnan tuloksellisuutta. Tavoitteiden perusteella tunnistetaan tapahtumia, jotka vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteisiin kuuluvat myös kunnan taloudellista tilaa, investointeja, taseen kertynyttä ylijäämäisyyttä, velkaantumista, veroprosentin tasoa ja rahoituksen riittävyyttä kuvaavat mittarit.

Tavoitteisiin liittyvät talousarviovuotta koskevat toimenpiteet ovat valtuuston nähdessä sitovia. Lautakuntatasolla voidaan käyttösuunnitelmien yhteydessä määrittää tulosalue- ja tulosyksikkökohtaisesti yksityiskohtaisempia ja määrältään useampia tavoitteita/toimenpiteitä, joita talousarviovuoden aikana lautakunnat/johtokunta voivat seurata.

Talousarvion toteutumista seurataan säännöllisesti vuoden aikana. Lopullinen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuma esitetään tilinpäätöksen yhteydessä.

Koneiden ja kaluston leasing-kulut

Koneiden ja laitteiden vuokrat saadaan arvioitua 3step-ohjelmasta ja Lapli:ltä saatavalla listalla. Listat ajetaan talousarvion laadintaa varten elo-syyskuussa. Jos tämän jälkeen aiotaan hankkia koneita, tulee mahdolliset leasing-kustannukset arvioida olemassa olevien lisäksi talousarvioon.

Toimintatulot

Toimintatulojen arvioinnissa pyritään mahdollisimman realistiselle tasolle. Lautakunnassa/johtokunnassa tarkastetut käyttö- ja palvelumaksut tulee tarkastaa ja esittää talousarvion laadinnan yhteydessä.

Käyttötalouteen budjetoiduille hankkeille arvioidaan tulot avustuksen hankehakemuksen mukaisesti.

Investoinnit

Investointeihin kirjataan uudisrakentaminen ja yli 10.000 euron kiinteistöjen/maarakenteiden korjaukset, mikäli ne ovat pitkävaikutteisia kiinteistön tai muuhun pitkävaikutteisen menon kuntoon ja käyttöikään vaikuttavia menoja. Lisäksi investoinnit voidaan budjetoida suurempina kokonaisuuksina esim. rakennusten korjausinvestoinnit. Kuitenkin yhteen rakennukseen tehtävät korjaustoimenpiteet pitää ylittää 10.000 euroa.

Myös yli investointirajan (10.000 euroa) menevät esim. ensikertainen kalustaminen tai muut irtaimen omaisuuden ostot kirjataan investointiosaan. Investoinnit kirjataan valmistuttua kunnan käyttöomaisuuskirjanpitoon. Pääasiassa **kaluston hankintaan käytetään leasing-rahoitusta.**

- rakennusinvestointi- ja kiinteistöjen korjaustarpeet tulee kartoittaa yhdyskuntapalveluiden kanssa yhteistyössä
- muiden kuin rakennusinvestointien suunnittelusta vastaa kukin hallintokunta tarpeiden mukaan
- lin vesiliikelaitos vastaa ja suunnittelee toimialan rakennus- ja korjausinvestoinnit omaan investointiosaan

Irtaimistoinvestoinnit budjetoidaan kunkin toimialan omaan investointiosaan. Maanrakennus ja muut rakennusinvestoinnit budjetoidaan yhdyskuntapalveluiden investointiosaan.

Muuta huomioitavaa

- määrärahat/tuloarviot kirjataan talousarvioon pääsääntöisesti bruttomääräisinä
- lin kunnan ja konsernin riskien kartoitus on osa talousarvion laadintaprosessia
- riskien kartoituksessa tulee varautua riskeihin, jotka realisoituessaan estävät tai hankaloittavat talousarviossa asetettujen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttamista
- lisäksi riskikartoituksessa pitää ottaa huomioon tietoturvariskit

Kuntakonserni

Valtuusto asettaa kuntakonsernille selkeät strategiset ja taloudelliset tavoitteet. Kunnan tytäryhtiöiden tulee esittää valtuustolle strategiasta johdetut toiminnan ja talouden keskeisimmät tavoitteet ja tunnusluvut.

Kuntakonsernin tytäryhteisöt toimittavat kunnanhallitukselle taloussuunnitelmaa koskevat esitykset **11.10.2024**.

Talousarviossa esitetään omana kokonaisuutena kuntakonsernin tytäryhteisöjen kannalta olennaisia tulevia tapahtumia, vastuita ja velkoja, kuten:

- erilaiset konsernijärjestelyt ja konsernirakenteen muutokset
- määräämisvallan hankkiminen konsernin ulkopuolisesta yhtiöstä
- merkittävät muutokset mainittujen yhteisöjen liiketoiminnassa ja toimialassa
- tytäryhteisön investoinnit ja lainatarpeet.
- kuvaus talouden ja toiminnan muutoksista 2025-2027
- merkittävimpien riskien kartoitus

TEKNISET LAADINTAOHJEET

Käyttötaloulososan määräraha- ja tuloarvioesitykset

Toimialat ja liikelaitokset tallentavat määrärahaesityksensä talousarviovuodelle taloussuunnitteluohjelmalla.

Talousarvio laaditaan 100 euron tarkkuudella.

Palkat ja sivukulut

Arviot vuoden 2025 palkoista lasketaan keskitetysti ja palkkalistat toimitetaan elosyyskuun vaihteessa esimiesten kirjattavaksi. Palkkasummaan sisältyy vuodelle 2025 sovitut palkan korotukset.

Kunta-alan sopimuskorotukset 2024-2025

		KVTES	OVTES pL osio G	OVTES osio G	TS	
1.2.2024	Kehittämishjelmaerä (keskitetty erä)				0,119%	
1.5.2024	Yleiskorotus		0,77 %			
1.6.2024	Yleiskorotus	2,27 %	1,50 %		2,27 %	
1.6.2024	Paikallinen järjestelyerä*	0,40 % + 0,33 %	0,40 % + 0,33 %		0,40 % + 0,33 %	0,4
1.6.2024	Kehittämishjelmaerä (paikallinen erä)**	1,00 %	0,60 %	1,00 %	0,881 %	
1.6.2024 ja 1.8.2024	Kehittämishjelmaerä (keskitetty erä)*****		0,32 %			
1.2.2025	Kehittämishjelmaerä (keskitetty erä)***	0,40 %	0,20 % + 0,10 %	0,40 %	0,30 %	
1.6.2025	Kehittämishjelmaerä (paikallinen erä)**	0,40 %	0,50 %	0,40 %	0,50 %	

Palkojen tarkastamisessa huomioitavaa:

- Määräaikaisten palkkojen osalta on huomioitava, että palkkaa ei ole laskettu koko vuodelle vaan talousarviopalkat ovat laskettu kunkin työsuhteen päättymiseen asti.
- Mikäli määräaikainen henkilö on vakituisen henkilön tilalla, varataan **pelkästään** vakituisen henkilön palkka talousarvioon.
- Palkkaliitteen summia ei siirrettä sellaisenaan talousarvioon vaan kokonaissumma tulee tarkastaa tehtävä tehtävältä eli henkilö henkilöltä.
- Määräaikaisille henkilöille talousarvioon varatut palkat, pitää olla perusteltuja. Määräaikaisille henkilöille varatut palkat, pitää koko kunnan tasolla laskea edellisestä vuodesta.

Palkkojen sivukulut lasketaan ennakkotietojen pohjalta ja tarkentuvat talousarviovuoden aikana. Lopulliset prosentit vahvistuvat vasta vuoden lopulla.

Ennuste vuodelle:	2025	2024
Kuel palkkaperusteinen prosentti	17,29 %	17,27 %
Opettajien VaEl-maksu	17,72 %	17,06 %
Sairausvakuutusmaksu	1,30 %	1,16 %
Työttömyysvak.maksu (keskimäärin)	0,94 %	1,09 %
Tapaturmavak.maksu	0,567 %	0,514 %
Muut (keskimäärin)	0,05 %	0,05 %

Tasausmaksu (entinen eläkemenoperusteiset maksut)

Keva on antanut arvion tasausmaksun suuruudesta. Koko kunnan tasausmaksu on ennakkotiedon mukaan 623.821,32 euroa. Summa jaetaan budjettiin henkilöstömenojen suhteessa.

Budjettiin tulee alustavasti varata sama summa kuin eläkemenoperusteisten maksujen tilillä on vuoden 2024 toteuman perusteella kirjattu summa. Varaus tarkistetaan ja korjataan keskitetysti budjetin valmistelussa henkilöstökulujen suhteessa.

Eläkemenoperusteiset maksut syöttävät **toimialat** ja **liikelaitos** ohjeen mukaisesti. Lopullinen yhteenlaskettu summa tarkistetaan talouspalveluissa ja korjataan tarpeen mukaan.

Tasausmaksu 4101/KuEL/eläkemenot

Henkilöstösuunnitelma

Hallintokuntien pitää liittää talousarvioehdotukseensa henkilöstösuunnitelma nimikkeittäin 2025. Henkilöstösuunnitelmassa pitää ottaa huomioon kunnan strategia.

Sisäiset erät

Kiinteistö- ja ateria- ja puhdistuspalveluiden sekä vesiliikelaitoksen tulee antaa sisäisten vuokrien, vesimaksujen, aterioiden ja puhtauspalveluiden hinnat muille toimialoille lokakuun 13. päivään mennessä. Sisäiset laskutukset pitää sisällyttää hallintokuntien lopulliseen talousarvioehdotukseen. Sisäiselle tulolle ja menolle pitää olla sisäinen vastine.

Sisäiset vuokrat, vesimaksut, siivous ja ateriamaksut ym., syötetään keskitetysti. Kustannukset ja tulo-odotukset tallennetaan keskitetysti (ellei muuta sovita). Tällä järjestelyllä syötetyt sisäiset tulot ja menot ovat samansuuruiset.

Valtionosuudet/-avustukset

Yleiseen valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon perustuvat valtionosuudet budjetoidaan tuloslaskelmaan keskitetysti. Muut toimintaan saatavat tuet ja avustukset hallintokunta budjetoit tulosalueelleen.

Investoinnit

Vesiliikelaitos laatii oman budjetin investoinneista.

Investoinnit syötetään suoraan Opiferus -taloudensuunnitteluohjelmaan, joka kokoaa investoinnit talousarviokirjaan.

Investoinniksi lasketaan yli 10.000 euron uudisrakennus- ja peruskorjausinvestoinnit sekä kalustohankinnat tai muu pitkävaikutteinen meno. Investoinniksi voidaan lukea myös hanke, joka on luonteeltaan investointi (esim. yhteistyökumppanin investointeihin osallistuminen). Investointimäärärahat ovat sitovia hanke- tai hankeryhmäkohtaisesti. Investointirajaa pienemmille korjauksille ja kunnostuksille varataan määräraha käyttötalousosaan.

Hallintokuntien on tehtävä ehdotuksensa investointiosaan siten, että hankkeelle esitetään seuraavat tekijät:

- investointeja koskevat tavoitteet

- kustannusarvio ja niiden jaksottuminen suunnitteluvuosille
- hankkeeseen saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot
- nettorahoitus
- vaikutus käyttötalouteen

Investointimääräraha voidaan myös myöntää kustannusarvion mukaisena määrärahana investoinnin suunnitellulle toteuttamisajanjaksolle. Investoinneille voidaan tehdä tässä tapauksessa kokonaisbudjetti, joka jaetaan hankeajalle. Vuosittaiset määrärahat arvioidaan talousarvioon, mutta voivat ylittyä tai alittua hankeaikana eri vuosina. Kokonaisinvestointimenon pitää pysyä kustannusarviossa kokonaisuudessaan.

Investointiosassa tai sen perusteluissa määritellään valtuustoon nähden sitova taso.

Poistot

Poistot kirjataan talousarvioon keskitetysti taloustoimiston toimesta. Kunnan ja liikelaitoksen väliset sisäiset poistot syötetään hallintopalveluissa keskitetysti.

Suunnitelmakaudet 2026-2027

Suunnitelmakausien pohjana käytetään vuoden 2025 talousarviolukuja, joihin tehdään ja perustellaan tiedossa olevat ja suunnitellut muutokset edelliseen vuoteen verrattuna. Suunnitelmakauden menokehitys pitää olla tasapainossa tulojen kanssa. Merkittävät toiminnalliset muutokset kustannusvaikutuksineen tulee budjetoida. Tulojen arvioidaan nousevan taksojen korotusten vaikutuksesta vähintään 2 %:ia vuosittain.

Talousarviopohjat ja muu materiaali

Talousarviokirja laaditaan suoraan yhteiselle alustalle, josta kirja voidaan tulostaa käsittelyyn sähköisesti. Lautakunnan/johtokunnan käsittelyn jälkeen kootaan lautakunnan/johtokunnan esityksistä kunnan talousarviokirja.

Talousarvio syötetään suoraan Opiferus -taloussuunnitteluohjelmaan. Mikäli talousarvion laadinnassa ilmenee kysyttävää, yhteyttä voit ottaa talousosastoon 050-5922 790. Opiferuksen ohjeet löytyy kunnan intranetistä.

Talousarvion laadinnan muistilista:

- korota taksoja ja maksuja/ päätökset
- budjetoi palkat tarkasti toiminnan mukaan
- leikkaa menoja
- budjetoi tasausmaksu
- Taloussuunnitelma vuosille 2026-2027: ilmoita muutokset menoissa/tuloissa taloustoimistoon
- Strategian ja resurssi viisas li tavoitteita tukevat toiminnalliset ja euromittarit
- Käyttötalouden osan tekstit ja tunnusluvut
- Riskikartoitus
- Henkilöstösuunnitelma
- Investoinnit
- Ilmoita johto/lautakunnassa hyväksytyt talousarviot taloussihteerille, talousasiantuntijalle ja hallinnonsihteerille.

KOKOUSAIKATAULU VUONNA 2024 – TALOUSARVION 2025 KÄSITTELY

kk	vko	päivä	
elo	31		
	32		
	33		
	34	19.8.	Kunnanhallitus
	35		
syys	36	2.9.	Kunnanhallitus
	37		
	38	16.9.	Kunnanhallitus
	40	30.9.	Kunnanvaltuusto
loka	41	7.10.	(Varataan Kunnanvaltuusto, talusseminaari)
	42	14.10.	Kunnanhallitus, vero-% TA 2025
	44	28.10	Kunnanvaltuusto vero-% TA 2025 alustava
marras	45	4.11	Kunnanhallitus
	47	18.11.	Kunnanhallitus
	48	25.11	Kunnanvaltuusto
joulu	49	2.12.	Kunnanhallitus, TA 2025 esitykset
	50	9.12.	Kunnanvaltuusto, TA 2025 päätökset
	51	16.12	Kunnanhallitus

MUISTA KÄYDÄ HYVÄKSYTTY TALOUSARVIO JA
STRATEGISET TALVOITTEETLÄPI OMAN YKSIKÖN
TYÖNTEKIJÖIDEN KANSSA!